

JÚREK QAN TAMIR SISTEMASI KESELLIKLERI

Tamambetova Sh, Pishenbaev A, Baxitova S, Boranbayeva Sh.

Ajiniyaz atındağı NMPI. Tabiiy pánler fakulteti.

Aritmiya - júrek ritminiń buzılıwı keselligi bolıp, bul kesellik insanda eki túrli jaǵdayda kórinedi. Ayırım waqıtları kesellik insaǵa tek ǵana dizkonfort jaǵdaydı payda etedi hám insanniń ómirine júda úlken qawıp tuwdırmaydı, biraqta bul jaǵdaydıń aldı alınıp emlew hám profilaktika isleri alıp barılmasa bul kesellik ólimgede alıp barıwı mümkin.

Keselliktiń kelip shıǵıwına tiykarinan stress, zıyanlı ádetler, túrli kesellikler, emociyanal jaǵdaydıń keskin ózgeriwi hám taǵı basqa da birqansha faktorlar sebep boladı. Aritmiya menen kesellengen insanda tómendegi belgiler baqlanadı; deneniń kókirek bólimindegi awırıwlar hám shanslıwlar, júrek ritminiń júda tezlesiwı hám keskin tómencewi, dem qısılıwı sıyaqlılar.

Egerde óz waqtında kesellik anqlanıp emlew isleri alıp barılmasa aritmiyaniń awır túri yamasa insult, olcgeymer, damenciya hám júrek toqtap qalıwı sıyaqlı ólimge alıp barıwshı kesellikler júzege keledi.

Analiz hám diagnoztikaniń tiykarǵı usılları:

1. **Elektrokardiogramma (EKG)** - bul usıl anıqlawdıń en jeńil jolı bolıp biraqta ayırım waqıtları anıqlawda anıqsızlıq bayqalıwı mümkin, sebebi EKG júrektiń 10 sekund dawamındaǵı ritmik ózgeriwin anıqlap beredi, al bul waqıtta aritmiya keselliginiń belgileri baqlanbawı mümkin.

2. **EKG xolter monitorlı analizi** - bul usıl 24, 48 yamasa 72 saat dawam qılatuǵın bolıp. Bunda nawqas xolter monitor aparatın ózi menen birge alıp júredi, deneniń bel yamasa iyin bólimine qolaysızlıq tuwdırmaytuǵın etip ornatıladı (*salmaǵı 500 gr*), ondaǵı ólshew elektrodları denegge biriktirilgen halda bolıp, aparat kún dawamında júrek ritminiń ózgeriwin baqlap baradı.

Qosımsha baqlaw usıllarına qan hám kishi dáret bioximiyalıq analizi, garmonallıq analiz, búyrekte ultra dawıslı analiz (UZI), rentgenografiya, bas miy

MRT analizi misal boladi. Aritmiya menen kardiolog shugillanatuġın bolıp, biraq emlew hám analiz processlerinde nevrolog, terapevt, kardio xirurg xizmetlerinde paydalanıladı. Garmonallıq analiz talap etilgen jaġdayda endokrinologġa múrajat etiledi.

Birinshi járdem kórsetiw

1. Dáslep ózimizdi qolġa alıp tınıshlanıwımız kerek boladı
2. Orındıqqa otırıp qolımızdı orındıq arqasına joqariġa kóterip qoyıwımız kerek
3. Tereń dem alıp, bólme aynasın ashıp taza hawa kiriwine imkan jaratamız
4. Qandayda bir tınıshlandırıwshı preparat qabıl etemiz, egerde júrektiń qısqarıw chastotası minutına 120 marte bolıp hám bul jaġday birneshe saat dawam etse shártli túrde tez járdem shaqırılıwı kerek boladı.

Júrek poroġı - bul kesellik júrek diywalları hám klapanlarında hár qiyli strukturalıq potologiyalar sebebinen júzege keledi. Júrek poroġınıń 2 túri bolıp bular tuwma hám ómir dawamında arttırılġan. Tuwma júrek poroġın prenatal yaġniy hámledarlıq dáwirinde anıqlawdıń imkani bar bolıp, bul hámlede júrek birqansha rawajlanġannan soń hámledarlıqdıń belgili bashqıshlarında **EKG** járdeminde anıqlanıp tuwma júrek poroġı diagnozı qoyiladi.

Arttırılġan júrek poroġınıń kelip shıġıwına birqansha sebepler bolıp, misalı jaslıq dáwirindegi júrektiń sırtqı faktorlar tásirinde zaqımlanıwı, qan arqalı tarqalatuġın infekciyon keselliklerge shalınwı (jiyi náshebent insanlarda baqlanadı), arterosleroz sebepli júrek diywallarınıń strukturasınıń buzılıwı sıyaqlı túrli faktorlar. Bul kesellik kòbinese hayal qızlarda gúzetlilip, jas tańlamaydı.

Házirgi kúnde júrek poroġın anıqlaw hám óz waqtında emlew islerin alıp barıw imkani bolıp, júrekte xirurgiyalıq operaciya islew yamasa islemewdi kardioxirurg anıqlap beredi. Sebebi ayırım jaġdaylarda júrek diywalınıń strukturalıq daformaciyası insan tirishiligine kesent etpewi munkin, hám júrek normal fiziologikalıq iskerligin dawam etse xirurgiyalıq islerdiń amelge asırılıwı talap etilmeydi. Sonday-aq eger kesellik júda kesh anıqlanġan bolsa xirurgiyallıq isler alıp

barılmastan júrek diywalınıń daformaciyalanıw waqtın kemeytiw hám insannıń ómirin uzaytırw ushın birqansha ilajlar ámelge asırıladı.

Ateroskleroz - bul qan tamırlarında xolesterinli qatlamnıń payda bolıw keselligi. Bunda qantamırlarınıń ishki qatlamında may qabatı payda bolıp tamırdıń taraywına alıp keledi, bul bolsa óz gezeginde ishki organlardıń qan menen támilleniwin qıyınlastıradi. Bul kesellik baqlanğan nawqasta waqtında emlew isleri alıp barılmasa júrektińishemikalıq keselligi kelip júdá shıǵadı, sonıń menen birge qan tamırı tolıq may qatlamı menen tolıp, tıǵılıwı baqlanadı, bunday qan tamırı tıǵılıwı bas miyde gúzetilse insult, júrekte bolsa infarkt dep ataladı.

Ateroskleroz kóbirek temeki hám alkohol ónimlerin paydalanıwshı, fizikalıq aktivlikniń jetispewshiligi, awqat racionında tez tayarlanıwshı hám maylı taǵamlardıń kóp bòlıwı hám normadan artıq dene salmaǵına iye bolǵan insanlarda ushrasadı. Kesellik er adamlarda 45 jas, hayallarda 55 jastan keyin kóbirek baqlanadı.

Ekinshi dárejeli qantli diabet hám gipertoniya, bul keselliklerde qan tamiriniń ishki diywalları zıyanlanıwı nátiyjesinde aterosklerozdıń kelip shıǵıwına sebep boladı. Ateroskleroz keselligi baqlanğan nawqaslarda emlew isleriniń dáslepki bashqıshlarında kóp fizikalıq miynet penen shuǵıllanıw hám kún dawamında 1-3 saat pıyada júriw usınıs etiledi. Tiyisli qániygeler baqlawınan soń qan tamırlarında xirurgiyalıq isler alıp barıladı hám qan tamırı tazalanadı, biraqta bul aterosklerozdıń jáne rawajlanbawına kepillik bermeydi. Shıpakerler usınıs hám tapsırmalarına ámel qılmastan, zıyanlı ádetlerdi dawam ettirse, fizikalıq aktivlik támillenbese ateroskleroz keselligi qayta baqlanadı.

PAYDALANILǴAN ÁDEBIYATLAR

- Bilich G. L. Adam anatomiyası : Medicinalıq atlas / G. L. Bilich, v. A. Krijanovskiy.- M.: Eksmo.

- Gaivoronskiy I. v. Adam anatomiyası hám fiziologiyası: Orta kásip-óner tálimi mákemeleri studentleri ushın sabaqlıq / I. v. Gaivoronskiy. G. I. Nichiporuk, A.I. Gaivoronskiy.- M.: IC akademiyası.
- Fedyukovich N. I. Adam anatomiyası hám fiziologiyası. Sabaqlıq.- M: Feniks.
- Nikityuk D. B., Klochkova S. V., Alekseeva N. T. Adam anatomiyası hám fiziologiyası. Atlas. - M: GEOTAR-Media.